

Ieva Matulevičiūtė

Medicinos studentė, 24 m

Dienoraštis:

Liepos 17 d.

Saulėtas rytas, pabudau anksčiau už žadintuvą, juk diena ypatinga: ne tik misijos pradžia, bet ir mano gimtadienis...

Ne vienas sveikinimo skambutis ar trumpoji žinutė nuteikė šventiškai, bet lengvas jauduliukas vistiek gyveno krūtinėj.

Daiktai sudėti, kuprinė pasverta – 9,2 kg. Atrodo, tik būtiniausi daiktai...

Mamytė davė šventintos Agotos duonos ir išleido su ašarom akyse, kaip į karą, juk myli, rūpinasi.

Pradedant kelionę iš Alytaus į Vilnių dar sustojimas vaistinėje, juk aš atsakinga už vaistinėlę, t. y. už žmonių sveikatą visos ekspedicijos metu. Tad reikėjo apie viską pagalvoti ir papildyti ją dar keliomis tabletėmis, baigus penkis medicinos kursus žinių tam turi pakankamai, tik pasitikėjimo dar ir praktikos trūksta, o visada gali daug kas nutikti...

Vilniuje visa komanda, 15 žmonių susitikom anksčiau, gavom iš Arno paskutinę informaciją, pasiūlymus palikti mobiliuosius telefonus Lietuvoje, bet aš nedrįsau.

Išlydėtuvės... Dovanos, palinkėjimai, žymūs žmonės, žurnalistai – dėmesys su dideliu lūkesčiu, kad prasmingai praleisim tas dvi savaites įpareigojo nenuvilt.

Kelionė prasidėjo. Pirmas sustojimas – Minskas. Ten komandos nariai pasveikino su gimtadieniu, užpūsta žvakutė, suvalgytas tortas – ar gali būt geriau?

Apie laukiančią gerą misiją bylojo komandos narių nuoširdumas, pokalbiai traukinyje.

Pagalvojau, juk pasaulio lietuvių vienybės diena ir čia mes skirtingi 15 žmonių išvykdam bendro tikslo vedami. Tik neramus miegas traukinio vagonė, juk nežinai kas laukia rytoj ir ateinančias dvi savaites

Liepos 18 d.

Iš tiesų apsidžiaugiau, kad traukinio personalas praėjo žadindamas visus keliautojus, nes miegas buvo ne koks, jei išvis miegojau.... O bendraujant laikas bėga greičiau ir smagiau, tuo labiau kada dar tiek daug yra ką kalbėt su praktiškai visai nepažįstamais žmonėmis.

Pavalgius pusryčius buvo galima pasigrožėt Maskvos pastatų stogais, matomais per traukinio langus.

Maskvos geležinkelio stotyje pasitiko malonus ambasadorius ir palydėjo mus į oro uostą, iš kurio turėjome išskristi į Tiumenę.

Po kelių valandų skrydžio buvome jau vietoje, kur laukė susitikimas su ekspedicijos vadovu Gintautu Alekna. O tiek teko apie jį girdėti... Pirmas įspūdis nenuvylė, tvirtai paspaudė ranką ir džinsiniai šortai bylojo apie jo jaunatviškumą – viskas bus gerai.

Tiumenėje lijo... bet kelionė iki šios nakties nakvynės vietos buvo „prilipus“ prie lango, įdomu pastebėt vietinį gyvenimą: rusiškomis dainomis ir skurdu nekvepėjo, išties, tikriausiai turtingiausia Sibiro vieta, turtinga savo naudingosiomis iškasenomis, statybos, žmonių apranga – visa kvepėjo civilizacija ir kultūra.

Pavargus po dienos, kupinos kelionių įspūdžių, motyvacijos įkvėpė pokalbis su G. Alekna, žmogumi, kuris praktiškai paskyrė savo gyvenimą informacijos rinkimui ir kapinių paieškai. Parodė nuotraukų iš savo kitų ekspedicijų ir filmukų.

Po vakarienės pasidarėme rytojaus pirkinį sąrašą, nes artimiausias tris dienas neplanuojame būti didesniame miestelyje, o reiks įrankių ir maisto.

Vakare išėjome į miestą, sustojome pasigrožėti vakariniais miesto vaizdais prie upės kranto, Donatas fotografavo, o mes kalbėjomės.

Šįkart kambariu dalinausi su Silvija – atvira, draugiška, įdomi mergina, kur ji tik nespėjo pabūt per savo gan trumpą gyvenimą. Nuostabu. Tokie žmonės motyvuoja ir negaliu nepaminėt jos nuoširdžios šypsenos grožio. Ilgai mergaitiškai neplepėjom – miegojom.

Liepos 19 d.

Po skanių pusryčių, pieniškos dešrelės su grikiais mūsų hostelyje, kuriame praleidome naktį. Turėjo laukti susitikimas su lietuvių tremtinių dukra Liudmila. Matas viską organizavo, nes jis buvo mūsų

komandos vadas. Jį gražiai pavadino direktoriumi. Jis atsakingas ir pareigingas, racionaliai reaguojantis į bet kokią situaciją.

Pasirodo Liudmilos giminaitė iš Druskininkų perdavė jai nuvežti mažą siuntinuką, o mums už paslaugą – šakotį, kurį suvalgėme dar traukinyje.

Va, tada supratau, kas ne taip, kalbos barjeras skiriantis mane ir rusakalbius žmones. Aišku, negaliu skųstis, kiti mielai paversdavo, bet pačiam bendrauti – maloniau.

Pažintis su ja dar nesibaigė. Ji pažadėjo mus palydėti iki Kulimeso kapinaičių.

Smagu, kad įvykdėme pirmą užduotį. Nors perdavėme tik kažką materialaus, bet, manau, sutvirtinome giminystės ryšį ir Liudmilai teko prisiminti savo šeimos istoriją. Šalia buvo ir jos dukra. Jaunoji kartą žinos kur jos šaknys, tai labai svarbu.

Kelionė į prekybos centrą... Gražiai pasiskirstėm: mergaitės maisto, berniukai įrankių. Gerai, kad mūsų Erikutė buvo padarius sąrašą, tai nusipirkom visko, ko reikėjo. O kiek dėmesio iš ekspedicijos dalyvių sulaukė ledų šaldytuvus – Eskimo ledai folijoje! Aš to neprisimenu, kad būtų buvę Lietuvoje. Tad reagavau ramiau, bet ledai skanūs.

O prekybos centrai panašūs į Lietuvoje esančius. Mitai, kad Rusijoje nėra ką pirkti, manau, turi būti sunaikinti.

Aš labai lengvai rašau – nuvažiuoju, parvažiuoju, bet iš tiesų viskas vyko labai organizuotai. Kodėl? Tiumenėje mus pasitiko Marija, berods, ji dirbo vietiniame jaunimo reikalų departamente. Su ja G. Alekna viską suderindavo, kada ir kur. Tai labai palengvino ekspediciją. Išties malonus sutikimas ir rūpestis iš vietinės valdžios labai jautėsi.

Nuvykus pora šimtų kilometrų nuo Tiumenės ryškėjo Rusijos kaimo vaizdas: nedideli namai, su ne kruopščiai sutvarkytai kiemais ir dekoruotais namo vartais, ir retai kur matomu žmogumi.

Šįkart kelionėje sėdėjau su Tomu. Tai žmogus, kurį pažinojau dar prieš ekspediciją. Juk kraštiečiai esame. Kartais atrodo, jog jo gyvenimo šūkis: svarbu ne ūgis, o smūgis! Viską tvirtai ir ryžtingai gyvenime daro, dar po bandomojo žygio man sakė: jei mane atrinks – padarysiu savo darbą tinkamai, kaip karininkas. Manau, tai jis padarė puikiai.

Ir štai gavom komandą lipt iš autobuso, ir išsikraut daiktus. Atvykome į Kulimeso kapinaites. Pagalvojau, čia kapinės? Bet niekam to nesakiau. Tad kuo jos skiriasi nuo paprasto miško? Į šį klausimą atsakiau, tik kitą dieną.

Ir pirmas susidūrimas su vietos uodais nebuvo malonus. Pirmoji taktika buvo bandyti nužudyti visus. Antroji, pripažint, kad jie stipresni, ir užsidėti apsauginį tinklą bei bandyti atbaidyti „Benz“ tirpalo kvapu, kurio tikriausiai nepamiršiu visą gyvenimą. O gal net ir skonio.

Nors visi buvo ištroškę gyvenimo lauko sąlygom, bet išgąsdino vietos valdžios oficialus raštas apie galimą liūtį. Tad bendro konsiliumo pagalba nusprendėme pasinaudoti pasiūlymu miegoti netoliese, apie porą kilometrų nuo čia esančios Bačelino kaimo mokyklos sporto salėje.

Mokykloje mus maloniai pasitiko direktorė ir grindų lako kvapas, kuris priminė dar mano rugsėjo pirmų dienų kvapą pradinėje mokykloje. Liudmila pavaišino mus obuolių ir žuvies pyragais. Mokyklos bendruomenei padovanojome atvežtą visų kurtą paveikslą per Misija Sibiras palaikomąjį koncertą. Nusifotografavome ir ji paliko mus vienus įsikurt.

Vakare kas sau: Tomas su Kotryna nepraleido progos pasportuoti – pasinaudojo sporto sale, o likusi didžioji dalis rašė savo dienoraščius, nes jau įspūdžių buvo daug.

Pirmoji naktis turėjo būti praleista ant grindų. Pasitiesėme sporto salėje gimnastikai reikalingus čiužinius. Vienu dalinausi su Laura ir Oksana. Oksana buvo viena iš tvirtesnė, visą laiką teisingo balso savininkė ir puiki vertėja. Laura, švelnioji ekspedicijos dalyvė, kažin ar ji galėtų ką nors nuskriausti? Manau, ne.

Liepos 20 d.

Pirma diena darbo... gal ne visai tikėtasis kapinių vaizdas: be paminklų, kryžių ar daug kauburėlių. su daug medžių ir krūmų. Nenuostabu, juk jos buvo sudegintos...

Iš pradžių darbas ne visai puikiai sekėsi. Pritrūko organizuotumo ir darbų pasiskirstymo. Tačiau tai tik keliolika minučių chaoso, kurį greitai sustygavo Donatas. O kad visi visuose savo darbuose taip entuziastingai imtųsi veiklos.

Šios dienos darbas buvo: iškirsti nereikalingus krūmus, išnešti ir sudeginti nulūžusius medžius, tad vieni pjovė, kiti nešė, tretieji degino.

Turbūt tada savęs ir paklausiau, koks tikslas? Pirma, jei ten dūla lietuvių palaikai, tai kodėl netvarkyt, juk tokios mūsų tradicijos. Lietuvoje esančių kapai puoselėjami, o čia palikt gamtai tvarkytis. Būtų neteisinga taip galvot. Antra, mūsų darbo simboliškas tikslas išsaugot istorijos dalelę ateities kartoms ne paminklų pavidalu, o jaunimo galvose. Per pristatymus Lietuvoje sužadinant jų žingeidumą, pasidomėt, suprast, kiek mūsų šalis iškentėjo, bet dar gyva ir vis atsitiesinėja. tad turim kažką parodyt.

Tik darbas truko neilgai. Jį nutraukė Alekno ilgametė patirtis Sibire. Gyvenant gamtoje ir šifruojant gamtos signalus... iš tolumoje pasirodžiusio debesies išties prapliupo lietus. Spėjome sugrįžti. Tik dalis drąsių vaikinų pasiliko užgesint laužo. Grįžo suliję.

Ir kaip pasakojo tremtinė Staselė, Tiumenėje nebūna apsiniaukusių dienų. Po lietaus vėl pragiedrėjo dangus, išėjom į kaimą pasivaikščiot.

Kaime žmonės draugiški, bendraujantys, visur pilna paleistų gyvuliukų: ožkos, karvės, avys...

O kiek ir linksmybių būta – Neringai leido vietinis traktoriui pasėdėt ir nusifotografuot, o Donatą pavežėjo su motociklu, lyg to Lietuvoj nebūtų, bet vistiek smagu.

Liepos 22 d.

Po kelių dienų darbo, akys jau kitaip viską matė: nuostabi vieta kapinėms, kalniukas, pro šakas krentantys saulės spinduliai – nesunkiai buvo galima įsivaizduot kryžius ir jaukią amžino poilsio vietą.

Paskutinė planuojama diena šiose kapinėse. Merginoms atiteko kita užduotis, pagamint maistą ir sutvarkyt mokyklą, kurioje gyvenome. O vaikinai pabaigė statyt kryžių. Rezultatas buvo nuostabus. Nemanau, kad kas nors tikėjosi, jog darbo pabaigoje lauks toks vaizdas. Darbas, sakyčiau, profesionalus ir galima teigt, penkiolika ekspedicijos dalyvių, ką tik atitrauktų nuo kompiuterių, bet puikiai galintys dirbti ir su plaktukais, pjūklais, ir kitais įrankiais.

Grįžome į Tiumenę, kur mums nakvynė buvo suteikta vaikų karinės stovyklos teritorijoje. Turbūt daug kartų mačiau metalines lovas. Bet tik čia teko pirmą kart joje permiegoti ir dar antrame aukšte. Tai suteikė nemažai laimės. Tik pilnatis ir Sibire pilnatis, miegas nebuvo lengvas.

Su Neringa dalinausi bendru kambariu. Gal tada ir užsimezgė mūsų draugystė. Manau, kad sutikau draugę visam gyvenimui, o tai jau didelis plusas ekspedicijai. Ji žingeidi, mokanti bendrauti su žmonėmis, per susitikimus ji visada grodavo pagrindiniu smuiku, nuoširdžiai ir švelniai.

Liepos 23 d.

Antrą kartą išvykę iš Tiumenės pakeliu sustojome aplankyti Jaloturovske gyvenančios lietuvės Birutės. Be galo sujaudino jos ašaros akyse, graži dzūkiška kalba ir noras dar pamatyti Lietuvą. Man

rūpėjo du pagrindiniai klausimai: kodėl pasiliko? Ir ar dar jaučiasi lietuve? Motyvas pasilikti paprastas, kada jau galėjo grįžti, jos šeimą sudarė penki asmenys, ir buvo per sudėtinga grįžt ten, kur niekas nelaukė... Ar lietuve – sako taip, bet vaikų su vyru neišmokė lietuvių kalbos.

Sustojom Novij Tap kaime, kur lietuvių tremtinių būta. Papasakojo to kaimo senas gyventojas Aleksandras, kokie jie darbštūs ir daug dainuojantys. Apie tai bylojo ir jų statyta mokykla, ir sporto salė, iki šiol stovinčios kaime, nors praėjo jau beveik pusė amžiaus.

Šįkart stovyklavietę įsirengėm prie Jurgos upės. Pasistatėm su Neringa palapinę, išklausėm G. Alekno mokymų, kaip saugiai įlįsti į ją neprisileidus uodų, bet tikriausiai blogai išmokom pamoką, nes miegot teko su tinkleliu ant galvos. O dar kokį efektą davė G. Alekno gąsdinimai apie moškes, kurių niekas negirdi, tik pasekmes ryte mato...

Stovyklavietės gamtovaizdis buvo tobulas. Su Neringute pririnkom grybų vakarienei su bulvėmis ir lašinukais. Ten gera grybaut, kada tikrai reikia dar pasistengt ant grybo neužlipt, Aleksandras pasakojo, jog per dieną baravykų prirenka apie septyniasdešimt kilogramų. Nuostabu, gamta ten dosni.

Liepos 25 d.

Vakar atvykome į Lebediovką, įsikūrėme taip pat mokykloje su užrašu „Sveiki atvykę!“.

Mūsų laukė ir priėmė svetingai. Netgi pasamdė policininką, kad nekiltų joks pavojus mūsų saugumui.

Vakar Valerijus su G. Alekna apžiūrėjo kapines, Valerijus grįžo sujaudintas ir juokavo, jog turi dvi žinias: blogą ir gerą. Blogoji, jog kapinių vaizdas liūdnas, o geroji, jog netoliese yra karjerai, kur tobula bus išsimaudyti po darbų.

Kapinės buvo už 12 km, ne pačiu geriausiu keliu, tad po įspūdingos kelionės vaizdas nedžiugino akių. Ir nežinau, ar sugebėčiau kaip tai žodžiais įvertint: išlaužti, išrauti medžiai gulėjo ant kapų, tvorelių, praeiti buvo galima tik aukštai keliant kojas. Bet darbas greitai pakeitė vaizdą. Nežinau, kiek mes dar būtume užtrukę, jei ne pagalba su „benzo“ pjūklų ir traktoriais. Ištraukti dideli medžiai, išrauta keletas kelmų. Diena buvo sunki, bet maudynės vandenyje sugrąžino jėgas ir dar vakare jų atradom pažaisiti nklinį su vietiniu jaunimu. Ir tikriausiai namų sienos jiems padėjo laimėt.

Liepos 26 d.

Lietuvių kapinaitės vėl buvo pilnos darbščių lietuvių rankų. Kam rąstus degint, kam juos žievint, kam numatyt tvorelės vietą ir suplanuot, jog ji tiesi būtų. Mums su Neringa teko garbė nuvažiuot su vietiniais darbininkais parvežt geriamo vandens iš šaltinio. Neringa kelionės metu bendravo su mūsų vežėjais, kaip ji pasakojo, kalbėjo apie viską, kas mes tokie esam, kaip pakliūt į šį projektą, truputį pasakojo ir apie kapinaites, jog šalia jų esančiam smėlio karjere jie dirba ir visada bus prieš, kad jis persikeltų kast smėlio kapinių teritorijoje. Jei tik tai sustabdys verslą.

Darbą baigėm valanda anksčiau, juk kaime vestuvės, berods, visi pakviesti... vairuotojas turi anksčiau išvažiuot, juk dar turim užsukt nusipraust dienos nuovargį ir visus nešvarumus. Grįžus laukė vakarienė, sriubytė ir keptos bulvės su grybais ir lašinukais. Šeiminkės mokyklos virtuvėje taip palepino ir mus. O mes ilgesnį vakarą išėikvojome nueit į svečius pas Juozą. Gaila, nekalbėjo jis lietuviškai, bet dar skaičiuoja iki dešimties. Įdomi jo gyvenimo istorija. Žmona rusė, pasikeitė pavardė jos į savo, o dabar jos nebėra. Viskas ne taip kaip anksčiau, atviravo Juozas, ir nesibodi stikliuką pakilnot. Bet kas keisčiausia, kaip pasirodo, jis net nesuprato, jog mes iš Lietuvos, jei ne Neringa ir Justas, kurie pasiliko dar keletui klausimų paklaust pas jį, bent jie išgelbėjo susitikimą ir, manau, diedukui gražius jausmus sužadino.

Liepos 27 d.

Pirma diena, kada teko išsitraukt savo lietpaltį. Nepatinka man lietus net ir Sibire. Beje, žinom, kad šiandien turim pabaigt savo darbus, nes suplanuotas rytoj ankstus išvykimas. Nors tą dieną teko dirbt kalant tvoros lentutes, bet karts nuo karto dėmesį atitraukdavau, kaip sekasi vaikinams gamint kryžių. Darbas, kurio aš nesugebėčiau atlikt, visada žavi. Suskaičiavom vinis – trūks. Ir vėl mes su Neringa paaukojom savo pietus dėl grįžimo į kaimą jų nupirkt. Reikėjo ir antiseptiko nutept kryžiu. Parduotuvėje ir vėl pardavėjų komplimentai mūsų darbui, o kaime visi viską žino. Paskutiniai plaktuko dūžiai, pastatytas kryžius, sutvarkyta teritorija, tokiu vaizdu galėjom pasigėrėt. Tvoros kuolų

galus nutepus vietinių kasyklų darbuotojų atneštu tepalu, likutį skubėjau išpilti ant kryžiaus įkastos dalies (tikiuosi, gamta labai nesupyks). Išvydau kažkieno iš mūsų paliktą rožinį, niekas neprisipažino kieno, turbūt labai asmeniška... Gal po keleto metų norėčiau ten sugrįžti, o gal geriau tegu toks vaizdas, gražių nykstančių kapinaičių lieka atmintyje...

Liepos 28 d.

Rytą skubėjom susidėt daiktus ir susitvarkyt, bet prieš tai dar suskubome į vietines Lebediovkos

kapines, yra ir ten lietuvių, dalies jų pavardės parašytos rusiškai, bet tai normalu.

Jeigu galima įsivaizduot šiukšlių krūvą iš kurios matosi kryžiaus kontūrai, tai taip, mes tai matëm, kam tai nepatiko, gal patys lietuviai taip paliko išsikasę kūnus, o gal ir ne, viskas tik prielaidos...

Bet mes atkëlëm kalvių darbo kryžių su Gedimino stulpais ir G. Alekna užsiminë, jog reikëtų grįžti, kada nors ir parvežti į Lietuvą, kaip gražų lietuvių darbo pavyzdį.

Grįždami į Tiumenę dar kartelį sustojom pas Birutę. Laukë ji mūsų, bet nebuvo atvira, jaučiau tai, bet kodël? Dar turëjom aplankyti vieną lietuvę Agotą, bet ji nenorëjo susitikti. Čia jos sprendimas, kurį gerbëme ir patraukëme į ekspedicijos pabaigą į Tiumenę.

Liepos 31 d.

Ką planavom tą įvykdëm, liko tik kelionës desertai: Maskvos ambasados organizuojama ekskursija po Rusijos sostinę ir kelionë namo, kur visi mūsų laukë.

Paskutinę naktį traukinyje nuėjau pirmoji miegot. Reikëjo susidëliot visus įvykius pastarųjų savaitių galvoje. Sunkiai tai pavyko, gal per greit ir per daug... Labanakt.